

Broszurka przykładowych porad dla nauczycieli – jak pomóc uczniowi cudzoziemskiemu w pierwszych dniach pobytu w nowej szkole.

Nauczyciel powinien zadbać o pozytywne pierwsze wrażenia ucznia, np. poprzez następujące działania:

- serdecznie powitać ucznia w nowej szkole;
- poświęcić czas na przynajmniej krótką rozmowę z rodzicami dziecka, jeśli przyszli razem z nim; wychowawca powinien uzyskać podstawowe informacje na temat dziecka - sposób komunikacji, stan zdrowia, języki, który przedmiot sprawia najwięcej trudności, a z którym nie ma problemów, zainteresowania pozaszkolne;
- oprowadzić ucznia i jego rodziców po szkole;
- poinformować ucznia i jego rodziców, w jakich okolicznościach i w jaki sposób dziecko będzie mogło skontaktować się ze swoimi rodzicami;
- umówić się z rodzicami i uczniem na natychmiastowe informowanie szkoły planowanych nieobecnościach ucznia lub jego chorobie;
- wskazać uczniowi najbezpieczniejszą drogę z miejsca zamieszkania do szkoły, a jeśli to możliwe w początkowym okresie poprosić kogoś z klasy o wspólne przychodzenie i wracanie ze szkoły - szybka orientacja w terenie zwiększy poczucie bezpieczeństwa i da uczniowi większą swobodę pobytu;
- zaproponować zabawy i gry, pomagające nowemu uczniowi w poznaniu, zapamiętaniu imion swoich kolegów; można także zaproponować, by przez kilka dni wszyscy w klasie nosili wizytówki ze swoimi imionami;
- przedstawić uczniowi cudzoziemskiemu rówieśników, którzy będą jego przewodnikami po szkole;
- przedstawić mu zasady obowiązujące w klasie i szkole;
- przedstawić uczniowi innych uczniów z jego kraju, jeśli chodzą do tej samej szkoły;
- nauczyć ucznia cudzoziemca podstawowych słów i zwrotów niezbędnych w codziennej komunikacji, związanych z sytuacjami ważnymi dla dziecka, np. dotyczącymi samopoczucia, toalety, głodu, pragnienia;
- poprosić ucznia o pokazanie dziecięcej zabawy popularnej w jego kraju.

W kolejnych dniach/miesiącach warto:

- stwarzać uczniom możliwości wspólnego uczestniczenia w różnego rodzaju aktywnościach, np. międzykulturowe warsztaty kulinarne, plastyczne, muzyczne, pokazy tańców, strojów. Celem takich zajęć jest wzajemne poznawanie swoich kultur, dostrzeganie zarówno różnic, jak też - co bardzo ważne – elementów podobnych, czy wręcz wspólnych;
- można zorganizować klasową wycieczkę, czy spacer po mieście i pokazać uczniowi to, co typowe dla Polski;
- stworzyć uczniom cudzoziemcom możliwości zaprezentowania swojego kraju w czasie jakiegoś wydarzenia szkolnego;
- przygotować lekcję pokazującą podobieństwa i różnice między kulturą polską a kulturą kraju, z którego wywodzi się uczeń;
- podkreślać mocne strony nowego ucznia, angażować go w działania, w których odnosi sukcesy mimo istniejących barier, w szczególności językowych (np. zajęcia sportowe czy artystyczne);
- zaplanować regularne działania międzykulturowe na terenie klasy i szkoły (np. prezentacje, pokazy, gazetki), włączając w ich przygotowanie rodziców uczniów polskich

- i cudzoziemskich oraz eksponując rezultaty tych przedsięwzięć (np. w szkolnych gablotach, w gazecie szkolnej lub na stronach internetowych);
- planować pracę uczniów w grupach międzykulturowych w taki sposób, by realizacja całego zadania wymagała zaangażowania wszystkich członków grupy, a dzieci cudzoziemskie były w stanie dobrze wykonać przydzieloną im część pracy;
 - udzielać pomocy uczniom w rozwiązywaniu konfliktów i wyjaśnianiu nieporozumień;
 - natychmiast reagować na zachowania sprzeczne z ustalonymi zasadami, w tym wszelkie przejawy dyskryminacji;
 - szukać możliwości integracji poza szkołą, włączając klasę np. w edukację filmową, teatralną, lekcje muzealne itp., można też skorzystać z oferty organizacji pozarządowych i zamówić lekcje na temat kultury kraju, z którego wywodzi się uczeń;
 - organizować warsztaty pedagogiczne i psychologiczne, angażując do pomocy szkolnych psychologów i pedagogów;
 - w czasie wywiadówek i zebrań z rodzicami zarezerwować sobie czas na indywidualną rozmowę z rodzicami dziecka cudzoziemskiego, którzy mogą krępować się zabierając głos na forum publicznym ze względu na słabą lub niedoskonałą znajomość języka polskiego; jeżeli rodzice dziecka cudzoziemskiego nie mówią po polsku, szkoła powinna zapewnić nauczycielowi tłumacza na czas takiego spotkania. Niedopuszczalne jest, by funkcję tłumacza sprawował sam uczeń lub inne dziecko z tego kraju, co - niestety - często się zdarza. Praktyka taka zaburza relacje dziecka z rodzicami oraz daje mu okazję do selekcjonowania informacji przepływających między dorosłymi;
 - zaproponować rodzicom wspólne obiady np. dana rodzina ucznia polskiego zaprasza rodzinę ucznia migranckiego na tradycyjny polski obiad, a potem następuje rewizyta - rodzina migrancka zaprasza na tradycyjny obiad do siebie.

Warto by nauczyciel rozumiał, co może przeżywać cudzoziemski uczeń, co może się z nim dziać na kolejnych etapach adaptacji w szkole oraz wiedział, jak może mu pomóc.

Etap I - Na tym etapie, nazywanym miesiącem miodowym, uczeń jest zaciekawiony i bardzo pozytywnie nastawiony do odmienności. Nowość zachwyca, intryguje, wywołuje entuzjazm. Zdarza się jednak, że etap ten w ogóle nie występuje u migrantów przymusowych.

Jak mu pomóc? Urealniać otaczający świat: przekazywać rzetelne informacje o zasadach panujących w szkole i w kulturze kraju. Zachęcać do kontaktów z innymi uczniami i nawiązywania pozytywnych relacji z lokalną społecznością.

Etap II - Rzeczywistość okazuje się bardziej zaskakująca, a odmienność zdecydowanie bardziej przeszkadza i irytuje niż cieszy. Codzienne pomyłki i nieporozumienia powodują silną frustrację i złość na siebie samego. Może to skutkować wycofaniem się z życia szkolnego, niechęcią do nawiązywania kontaktów rówieśniczych, itp.

Jak mu pomóc? Wspierać częstymi rozmowami. Dać się wygadać, wylać żale i frustrację. Pozwolić na sceptycyzm i nieufność wobec nowych norm i wartości, ale też wyjaśniać je i przybliżać. Wspólnie poszukiwać obszarów porozumienia: elementów podobnych, łączących obie kultury.

Etap III - Funkcjonowanie w odmiennym kręgu kulturowym jest trudne i wyczerpujące. Silne wyczerpanie fizyczne i psychiczne może skutkować osłabieniem i skłonnością do

chorób. Zmienia się ukierunkowanie złości i agresji z siebie samego na „nich”. Dominuje przekonanie, że to „oni” czyli członkowie społeczeństwa przyjmującego są źli, nieodpowiednio się zachowują i są wobec mnie niechętni. Mogą się zdarzać wybuchy złości i agresji przeciwko uczniom z grupy większościowej.

Jak mu pomóc? Nie potępiać niechęci i złości wobec innych. Zachęcać do innego sposobu rozładowania agresji, np. poprzez sport. Okazywać zrozumienie dla odczuć i wątpliwości pojawiających się na tym etapie. Wyjaśniać powszechność i naturalność takiego stanu. Wszyscy silniej lub słabiej doświadczają szoku kulturowego. Zachęcić do kontaktu z „pozytywnymi” osobami, psychologiem, przyjacielem. Odsunąć w czasie działania wymagające skupienia i stabilności emocjonalnej: testy, egzaminy, zaliczenia.

Etap IV - Rozpoczyna się okres stabilizacji emocjonalnej i społecznej. Uczeń zna już plusy i minusy funkcjonowania w nowej kulturze i odzyskuje siły, poczucie kontroli i adekwatności kulturowej. Zyskuje także zdrowy dystans do swojej i do nowej kultury. Powraca chęć do nawiązywania i podtrzymywania kontaktów społecznych. Poprawia się kondycja psychofizyczna, zdolność koncentracji, wydolność poznawcza.

Jak mu pomóc? Współuczestniczyć w powrocie do dobrego samopoczucia. Podkreślać kompetencje społeczne i międzykulturowe ucznia. Zachęcać do wyciągania wniosków z przeżytych doświadczeń. Motywować do wyłożonej pracy, żeby nie narastały zaległości w nauce związane ze znacznym spadkiem formy doświadczanym na poprzednim etapie. Wspierać w pogłębianiu kontaktów i więzi z innymi uczniami.

Etap V - W wyniku poprzednich doświadczeń wykształca się umiejętność zdrowego i efektywnego funkcjonowania w obu kontekstach kulturowych. Wraca poczucie stabilności i bezpieczeństwa. Cudzoziemiec swobodnie czuje się zarówno w swojej, jak i w nowej kulturze. Jest świadomy różnic kulturowych.

Jak mu pomóc? Docenić wysiłek i rozwój ucznia. Zachęcić go do wspierania innych uczniów borykających się z trudnościami adaptacyjnymi.

Bibliografia:

1. ORE, Elżbieta Fiok „Osiem kroków czyli kilka praktycznych rad”.